

УДК 338.43

Масляєва О.О.*кандидат економічних наук, викладач**Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету***Гіда М.Д.***студент**Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто фактори, які впливають на економічну стійкість підприємств. Визначено актуальність проблеми забезпечення економічної стійкості підприємства, що характеризується високим рівнем невизначеності, жорсткої конкуренції та різноманітністю ризиків. Визначено, що саме пристосування до змін, які відбуваються на ринку, стає суттєвою перевагою підприємств у боротьбі з конкурентами.

Ключові слова: стійкий розвиток, економічна стійкість, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище, сільське господарство, потенціал підприємства.

Масляева О.О., Гида М.Д. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены факторы, влияющие на экономическую устойчивость предприятий. Определена актуальность проблемы обеспечения экономической устойчивости предприятия, которая характеризуется высоким уровнем неопределенности, жесткой конкуренции и разнообразием рисков. Определено, что само приспособление к изменениям, которые происходят на рынке, становится существенным преимуществом предприятий в борьбе с конкурентами.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экономическая устойчивость, внутреннюю среду, окружающую среду, сельское хозяйство, потенциал предприятия.

Maslyayeva O.O., Hida M.D. DETERMINE THE FACTORS THAT AFFECT THE ECONOMIC STABILITY ENTERPRISES

The article examines the factors that affect the economic stability of businesses. Determined urgency of ensuring economic viability, characterized by high levels of uncertainty, tough competition and a variety of risks. Determined that it adapt to changes in the market is an essential business advantage in the struggle with competitors.

Keywords: sustainable development, economic stability, environmental factors, factors of internal environment, agriculture, potential of the company.

Постановка проблеми. Умови глобалізації економіки України визначають необхідність перегляду критеріїв ефективності функціонування аграрних підприємств стосовно дотримання ними принципів стійкого розвитку. Дана проблема є досить актуальною для сільськогосподарських підприємств, оскільки специфіка діяльності визначає потребу налагодження сукупності впорядкованої взаємодії пристосування до сучасних умов ринку. Забезпечення стійкого розвитку підприємств у галузі сільського господарства особливо потребує стратегічних засад планування діяльності на перспективу. За таких умов індикатором спроможності підприємств адаптуватися до зовнішніх мінливих чинників виступатиме рівень економічної стійкості як здатності ефективно використовувати підприємницький та виробничий потенціал. Однак наявність низки невирішених проблем, таких як виснаженість ресурсного потенціалу та брак фінансово-інформаційної підтримки, низький рівень кваліфікації управлінського персоналу тощо не дають змоги більшості сільгоспідприємств самостійно підтримувати економічну стійкість. Створення належних умов для реалізації процесу забезпечення їх стійкості зумовлює необхідність розроблення науково обґрунтованих концептуальних підходів, імплементація яких посилить здатність підприємств підтримувати у довгостроковій перспективі оптимальну збалансованість економічної ефективності, екологічної безпеки та соціальної справедливості. З огляду на це, системного дослідження потребують теоретичні та прикладні засади процесу забезпечення економічної стійкості.

Оцінка й аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища належать до першочергових етапів визначення стійкості підприємства. Слід

зазначити, що середовище – це не просто оточення системи, а лише ті її складники, що життєво важливі для системи. Підприємство має свою внутрішню структуру (виробництво, маркетинг, фінанси тощо) і взаємозв'язки, які утворюють внутрішнє середовище підприємства. Із розвитком підприємства його внутрішнє середовище змінюється. Поряд із цим воно постійно зазнає впливів зовнішнього середовища (мікросередовища: конкурентів, постачальників ресурсів, контактних аудиторій тощо, і макросередовища: економічних, соціальних, політичних, технологічних сфер) та й саме може впливати на нього. Отже, підприємство можна представити як економічну мікросистему, яка функціонує, рухається, розвивається в економічному просторі й часі. Стійкість – стабільна життєздатність підприємства за всяких змін внутрішніх і зовнішніх умов. Стійкість підприємства відображає міцність і надійність його елементів, вертикальних, горизонтальних та інших зв'язків усередині системи, здатність витримувати навантаження (внутрішні, зовнішні) та зберігати при цьому свої функціональні параметри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної стійкості підприємств має широке коло дослідження, яким займалися науковці О.В. Ареф'єва, В.О. Василенко, Д.М. Городиńska, І.В. Дем'яненко, В.М. Гончаров, Л. Корнійчук, Ю.С. Цямрюк, О.С. Харитонова та ін. Огляд останніх досліджень із проблеми економічної стійкості дає змогу трактувати цю економічну категорію як стан підприємства, за якого воно є внутрішньо стабільним та здатним своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, щоб не лише зберегти і сформувати чинники, які забезпечують його рівновагу, а й сприяти його подальшому розвитку. Необхідність визначення

факторів, які впливають на стійкість підприємств, та розроблення конкретних практичних заходів зумовили вибір дослідження.

Мета статті полягає у визначенні факторів, які впливають на економічну стійкість підприємств, та чинників, що її зумовлюють.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування стійкості розвитку підприємства формується потенціалом підприємства, тобто є здатністю до функціонування, і накопиченими резервами зростання (тобто здатністю вдало використовувати інновації). Підприємства можуть отримувати деякі переваги, які дадуть змогу перейти господарюючим підприємствам на новий рівень розвитку без втрати найважливіших якостей та можливостей.

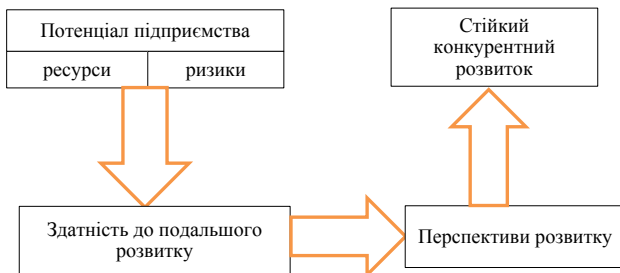

Рис. 1. Місце розвитку підприємства в процесі забезпечення стійкості розвитку підприємства

Джерело: авторська розробка

Сучасний підхід до розуміння економічної стійкості не має комплексного системного вирішення і є досить одностороннім, оскільки він обмежується рамками фінансових категорій. Аналіз визначення категорії «економічна стійкість» показує, що сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття. Загалом економічну стійкість розглядають як комплексну характеристику здатності підприємства до підтримки його функціонування в умовах конкуренції в довгостроковій перспективі, що становить основу забезпечення стійких конкурентних переваг.

Аналіз еволюції та причин виникнення конкурентних переваг свідчить про наявність у категорії «конкурентна перевага» подвійної природи – факторної та конкурентної. Факторна перевага підтримується теоретичними дослідженнями на кожному з етапів її еволюції. Із цієї точки зору конкурентні переваги є порівняльними. Конкурентна природа зумовлена мінливістю конкурентних відносин за взаємодії конкуруючих суб'єктів у конкретних умовах навколишнього середовища.

Вивчення точок зору різних авторів дало змогу виділити її особливості: конкурентна перевага – складова частина конкурентоспроможності; конкурентна перевага притаманна не тільки господарюючому суб'єкту, але й виробленій ним продукції (товару, послугі); джерело виникнення конкурентної переваги може бути в будь-якій сфері діяльності суб'єкта; реальні конкурентні переваги не можна ототожнювати з потенційними можливостями. На відміну від можливостей – це факт, який фіксується в результаті фактичних переваг покупців; можливість вимірювання переваг за допомогою економічних показників (прибутку, рентабельності, ринкової частки, обсягу продажів).

Досягнення економічної стійкості підприємства можливе лише за умови використання внутрішніх чинників підприємства і своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища [1, с. 87].

У забезпеченні економічної стійкості підприємства пріоритетними є саме внутрішні чинники, якими підприємство може управляти. Внутрішні чинники, що впливають на економічну стійкість підприємства, можна поділити на чотири групи:

1. Технологічні чинники характеризують технологічний уклад виробництва, забезпечують безперервність постачання ресурсів для всіх технологічних ланок виробництва тощо.

2. Організаційні чинники визначають стратегію і тактику підприємства, рівень виробничої спеціалізації, ступінь інноваційності та інвестиційної діяльності, ступінь використання людського капіталу, досконалість менеджменту і маркетингу, ділову активність підприємства.

3. Фінансово-економічні чинники визначають обсяг валової і товарної продукції, обсяг виручки від реалізації продукції, витрати на виробництво, постачання засобів виробництва і збут продукції, продуктивність чинників виробництва. Проявляються через фінансові інструменти: ціни і тарифи, кредити, податки, дотації, асигнування з бюджету, страхування, стимулювання праці тощо. Фінансово-економічні чинники вважаються провідними і вирішальними, оскільки в ринкових умовах господарювання фінанси є рушійною силою будь-якої економічної системи.

4. Соціальні чинники характеризують соціальний потенціал підприємства і визначають його соціальний розвиток: демографічну ситуацію, кадрове забезпечення, умови праці, рівень матеріального добробуту працівників, рівень розвинутої соціальної інфраструктури тощо [1, с. 84].

Урахування поданих чинників дає змогу підприємству створити умови, що сприяють підтримці економічної стійкості на заданому рівні і запобіганню її зниженню в постійно мінливих умовах ринку.

Про те, що від сільського господарства залежить майбутнє української економіки, говорять і фінансисти, і чиновники, і самі аграрії. Незважаючи на складну економічну ситуацію, сільське господарство України рухається вперед і приносить прибуток. Такий результат можливий завдяки спеціальному режиму ПДВ, який був частково відмінений з 1 січня 2016 р. Тобто аграрій, який вивіз спеціальний режим ПДВ, повинен віддати державі 85% ПДВ за операціями із зерновими і технічними культурами, 20% – за тваринницькими і 50% – за всіма іншими сільськогосподарським операціям, які підпадають під спеціальний режим. Решту дозволено залишити собі [6].

Єдиний аргумент уряду – це переконання в надприбутковості сільськогосподарської галузі. Дійсно, з огляду на офіційні дані Державної служби статистики України, за підсумками 2014 р. рентабельність сільського господарства становила 25,8%. Але якщо уважніше проаналізувати економічні причини позитивної рентабельності, побачимо об'єктивні передумови і закономірності розвитку АПК:

- I і III квартали – найвитратніші для галузі: фінансуються посівна кампанія і жнива відповідно;

- II квартал є фінансово врівноваженим, а фінансовий результат галузі забезпечується переважно діяльністю трейдерів сільськогосподарської продукції;

- IV квартал – найприбутковіший, оскільки реалізується основний обсяг продукції сільського господарства [5].

Варто наголосити, що на діяльність підприємств сільського господарства в 2014 р. значною мірою

впливала курсова нестабільність. А в IV кварталі 2014 р. внаслідок глибокої девальвації розкрутилася інфляційна спіраль, що і роздуло квартальні доходи до 13,9 млрд. грн., забезпечивши загальний позитивний результат сільськогосподарських товаровиробників у 2014 р. (фінансовий результат IV кварталу на 8% більше, ніж аналогічний показник за весь рік).

Найбільш повно вплив девальвації проявився вже в 2015 р. За результатами 2015 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва скоротився на 5,8%, тоді як витрати на виробництво сільськогосподарської продукції виросли на 50,9%.

Повертаючись до 2014 р., варто додати, що, незважаючи на високу офіційну рентабельність і значні обсяги валової продукції сільськогосподарського виробництва за підсумками 2014 р., реальний приріст продукції АПК становив лише 2,2% [6]. При цьому рівень рентабельності продукції рослинництва знизився до 17,8% у 2015 р. (2014 р. – 25,8%), а тваринництва – 9,0% (2014 р. – 13,4%).

І якщо рослинництво очікувано є прибутковим, ураховуючи валютну виручку від експорту зернових, то рентабельність основних видів тваринництва, які реалізуються переважно на внутрішньому ринку, негативна.

За 2015 р. ситуація в тваринництві значно погіршилася, що зумовлено новим витком девальвації в кінці 2014 – на початку 2015 р. і, як наслідок, різким зростанням витрат на виробництво даної продукції. Водночас у ринковій ціні продукції тваринництва повною мірою не спрацював компенсаційний механізм, який покрив би курсову переоцінку її вартості, результатом чого стала збитковість діяльності [7].

У 2016 р. бачимо певну стабілізацію ситуації. Прес-служба Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» повідомила, що валове виробництво продукції тваринництва в 2016 р. скоротиться на 2,1% – до 69,5 млрд. грн.

Для рослинництва, основної галузі українського експорту, настали погані часи. Стати локомотивом у неї не вийде. Спад експорту сільгосппродукції пов'язаний як із плановим скороченням збору основних експортних культур, так і з несприятливою ціною кон'юнктурою. Проте, за оцінками вчених Інституту аграрної економіки, у 2016 р. валове виробництво продукції рослинництва збільшиться на 6,1% порівняно з аналогічним періодом минулого року – до 178,7 млрд. грн. [5].

Малі та середні сільськогосподарські виробники продукції тваринництва змушені скорочувати власне виробництво, а частина з них уже припинила виробничу діяльність. На підтвердження цього за 2016 р. спостерігається скорочення поголів'я худоби порівняно з аналогічним періодом 2015 р.

При цьому цікавим фактом є той, що кістяком сільського господарства України є малі та середні підприємства, і саме на них здійснюється великий тиск. Але, незважаючи на це, і малі, і середні, і великі підприємства показують позитивну динаміку нарощення обсягів виробництва і реалізації.

Згідно зі статистичними даними, чистий прибуток сільгоспідприємств у 2015 р. становив 102 279 млн. грн. (88,9% від загальної кількості підприємств одержали чистий прибуток – 127 360,1 млн. грн. і 11,1% (25 081,1 млн. грн.) чистих збитків). При цьому рівень рентабельності

становив 30,5%. Із них найбільший рівень рентабельності мають: виноград – 102,4%, сояшник – 80,5% та курячі яйця – 60,9%. Найзбитковіші галузі в 2015 р.: вовна – -61,9%, вівці і кози на м'ясо – -29,6% та велика рогата худоба на м'ясо – -17,9%.

Галузь сільського господарства забезпечує 12% ВВП України (239 467,3 млн. грн.). Із них 70,3% припадає на рослинництво, 29,7% – на тваринництво. Із них 55,1% виготовляється сільськогосподарськими підприємствами, 44,9% – господарствами населення. За 2015 р. зафіксовано, що кількість с/г підприємств становила 46 744 одиниці, а фізичних осіб – підприємців 32 540 ос. [3].

Найприбутковіші галузі рослинництва в Україні у 2015 р.: вирощування зернових культур (26,5%, 63 421 млн. грн.), технічних (21%, 50 172,8 млн. грн.) та картоплі, овочів і баштанних культур (18,1%, 43 439,4 млн. грн.).

Найприбутковішими галузями тваринництва в Україні в 2015 р. є: вирощування худоби та птиці (14,1%, 33 859,3 млн. грн.), молоко (11,2%, 26 926,9 млн. грн.) та яйця (3,3%, 7 809,7 млн. грн.).

Якщо говорити про Дніпропетровську область, то вона займає третє місце серед інших областей країни за валовою продукцією сільського господарства у 2015 р. (після Вінницької та Полтавської областей) із результатом 15 141,4 млн. грн. У Дніпропетровській області рослинництво переважає над тваринництвом (70,5% і 29,5% відповідно), причому більшість продукції виробляють сільськогосподарські підприємства, ніж господарства населення – 60,2% проти 39,8% відповідно [5].

Варто зазначити, що виробництво всіх сільськогосподарських підприємств рослинницької спеціалізації в Дніпропетровській області є рентабельним (зернові та зернобобові культури – 49,4%; пшениця – 51,1%; жито – 79,5%; овес – 15,5%; ячмінь – 35,7%; кукурудза на зерно – 54,8%; сояшник – 98,2%; соя – 34,6%; ріпак – 61,7%; картопля – 96,6%; овочі – 25,7%)

При цьому майже вся продукція тваринництва в Дніпропетровській області за 2015 р. є нерентабельною (велика рогата худоба – 38,3%; свині – -1,9%; вівці і кози на м'ясо – -38,4%; птиця на м'ясо – -18,7%; молоко – -8,2%; яйця курячі – 7,4%; вовна – -39,2%; продукція рибництва – -11,4%).

Висновки. Слід зауважити, що більшість с/г підприємств у 2015 р. отримала чистий економічний прибуток, упровадила технічні зміни виробництва і змогла зайняти на ринку свою нішу. А отже, підприємства виявилися готові до потрясіння, пов'язаних із девальвацією гривні та обмеженою підтримкою з боку держави. Можна стверджувати, що більшість с/г підприємств України є економічно стійкими.

Проте в 2017 р. Україна може зіткнутися з новою проблемою: аграрний складник держбюджету не компенсує втрати сільськогосподарських підприємств від скасування спеціального режиму ПДВ по тваринницькій продукції. А відсутність належної компенсації втрат сільськогосподарських підприємств – виробників тваринницької продукції в держбюджеті-2017 може негативно позначитися на ключових показниках розвитку тваринницької галузі в Україні, передусім на рентабельності і, як наслідок, на обсягах виробництва продукції тваринництва в секторі сільськогосподарських підприємств [3].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ареф'єва О.В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О.В. Ареф'єва, Д.М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8(86). – С. 83–90.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : [навч. посіб.] / В.О. Василенко. – К. : ЦУП, 2003. – 504 с.
3. Валова продукція сільського господарства за 2015 рік / Державна служба статистики. – Київ, 2016.
4. Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства / Д.М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 10(42). – С. 141–146.
5. Діяльність підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Новий бюджет не покриє тваринникам скасування спецрежиму ПДВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukragroconsult.com>.
7. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2015 рік / Державна служба статистики. – Київ, 2016.
8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
9. Сільське господарство України напередодні кризи // Forbes Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua>.
10. Сільське лісове та рибне господарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 657

Мізякіна Н.О.*аспірант кафедри обліку і аудиту**Житомирського державного технологічного університету***ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
ВІДПОВІДНО ДО П(С)БО ТА МСФЗ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Статтю присвячено дослідженню особливостей виправлення помилок у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів фінансової звітності. У процесі дослідження визначено особливості нормативного регулювання виправлення помилок у звітності підприємства на міжнародному та національному рівнях. Проаналізовано суттєві відмінності положень національного та міжнародного стандартів у частині виправлення помилок у фінансових звітах, які полягають у відсутності низки положень у чинному П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

Ключові слова: виправлення помилок, фінансова звітність, події після дати балансу, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності.

**Мизякина Н.А. ИСПРАВЛЕНИЕ ОШИБОК В ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СООТВЕТСТВИИ
С П(С)БУ И МСФО: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Статья посвящена исследованию особенностей исправления ошибок в финансовой отчетности предприятия в соответствии с национальными и международными стандартами финансовой отчетности. Определены особенности нормативного регулирования исправления ошибок в отчетности предприятия на международном и национальном уровнях. Проанализированы существенные различия положений национального и международного стандартов в части исправления ошибок в отчетах, которые заключаются в отсутствии ряда положений в действующем П(С)БУ 6 «Исправление ошибок и изменения в финансовых отчетах».

Ключевые слова: исправление ошибок, финансовая отчетность, события после отчетной даты, Положение (стандарт) бухгалтерского учета, Международные стандарты финансовой отчетности.

**Mizyakina N.O. CORRECTION OF ERRORS IN THE FINANCIAL STATEMENTS IN ACCORDANCE WITH STATEMENTS
OF STANDARD ACCOUNTING PRACTICE (SSAP) AND IFRS: COMPARATIVE ASPECT**

Article deals with investigation of error correction features in the financial statements according to national and international financial reporting standards. During the research peculiarities of normative regulation of correcting errors in statements at international and national level have been revealed. Significant differences between the statements of national and international standards in terms of correcting errors in the financial statements concerning the absence of a number of statements in the current SSAP 6 "Correction of errors and changes in the financial statements".

Keywords: error correction, financial statements, subsequent events, Statement of Standard Accounting Practice, International Financial Reporting Standards.

Постановка проблеми. Прийняття вчасних і правильних рішень вимагає від системи бухгалтерського обліку постійного представлення повної та надійної інформації про майновий та фінансовий стан підприємства. За сучасних умов господарювання збільшується попит на інформацію. Це, своєю чергою, призводить до зростання ролі фінансової звітності в оцінці та аналізі результатів діяльності конкретного суб'єкта господарювання. Отримана інформація на основі аналізу фінансової звітності показує закономірності розвитку та причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та рішеннями щодо подальшого функціонування суб'єкта господарювання. Менеджери компанії повинні аналізувати

минулі тенденції, щоб на їх основі спрогнозувати майбутні наслідки тих чи інших подій.

Проте виникають події після дати складання фінансової звітності, які вимагають виправлень, оскільки їх ігнорування призведе до спотворення інформації у фінансовій звітності за попередній період, що суттєво викривить інформацію про підприємство та не буде відображати істинного і справедливого фінансового стану та фінансових результатів суб'єкта господарювання. Це, своєю чергою, спричинить прийняття нераціональних управлінських рішень на її основі.

Звичайно, причинами цих помилок можуть бути різні ситуації: арифметичні помилки, непра-